Supreme National Defense University Quarterly Journal of Strategic Management Research in National Defense

https://issk.sndu.ac.ir E-ISSN: 2980-8219

Vol. 10, No. 2, Issue. 38, Summer 2026 **Received:** 2025/02/16 **Accepted:** 2025/07/08

Research paper

Macro-Patterns of Lifestyle Consistent with the Second Phase of the Islamic Revolution from the Perspective of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei

Hamid Alizadeh
Assistant Professor, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran.
Email: alizadeh_239@yahoo.com

Abstract

Since its inception, the Islamic Revolution has generated various developments in Iran, the region, and the world, particularly in the domains of spirituality, culture, and lifestyle. With the articulation of the Second Phase Statement of the Islamic Revolution by Ayatollah Seyyed Ali Khamenei, there is now a need to develop key lifestyle patterns aligned with the vision of the Second Phase of the Islamic Revolution. Given that Ayatollah Khamenei's statements and directives constitute a primary source for identifying the relevant orientations, the main objective of this study was to identify the macro-patterns of a lifestyle consistent with the Second Phase of the Islamic Revolution. The study employed a qualitative, applied, descriptive-analytical research design. Thematic analysis was used to analyze the data. For this purpose, 177 speeches delivered by Ayatollah Khamenei from the issuance of the Second Phase Statement of the Islamic Revolution through the end of Esfand 1401 (March 2023) were comprehensively examined. Based on 40 units of analysis, 40 basic themes (trends) and six organizing themes (macro-patterns) were identified. The macro-patterns derived from the study for the Second Phase of the Islamic Revolution are as follows: the macro-pattern of increasing the country's young population; the macro-pattern of expanding the Iranian-Islamic lifestyle and family; the macro-pattern of developing and promoting an advanced spiritual society; the macro-pattern of strengthening spiritual, religious, and revolutionary foundations; the macro-pattern of promoting and expanding a spirit of cooperation and mutual assistance in society; and the macro-pattern of developing and strengthening a culture of diligent and rigorous work.

Keywords: Macro-Trend; Macro-Pattern; Lifestyle; Religion; Second Phase of the Islamic Revolution

فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی
سال دهم، شماره دوم (پیاپی ۳۸)، تابستان ۱۴۰۵، صص. ۱۲۳-۱۵۲
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۸ ـ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۷

مقاله پژوهشی

کلان الگوهای سبک زندگی در تراز گام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

حمید علیزاده
استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران
Email: alizadeh_239@yahoo.com

چکیده

انقلاب اسلامی از آغاز تاکنون روندهایی را در کشور، منطقه و جهان به‌خصوص در حوزه معنویت، فرهنگ و سبک زندگی ایجاد کرده است؛ اکنون با ترسیم بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی توسط امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) باید الگوهای مهمی را در افق گام دوم انقلاب اسلامی طراحی کرد؛ با توجه به این‌که منویات و بیانات امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) منبع ناب برای یافتن جهت‌گیری‌ها است؛ بنابراین هدف اصلی تحقیق دستیابی به کلان الگوهای سبک زندگی درترازگام دوم انقلاب اسلامی است. روش این تحقیق، توصیفی-تحلیلی با رویکرد کیفی از نوع کاربردی است و برای تجزیه‌وتحلیل از روش «تحلیل مضمون»، تعداد ۱۷۷ سخنرانی معظم‌له از صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی تا پایان اسفندماه ۱۴۰۱ به‌صورت کامل مطالعه و از میان ۴۰ واحد تحلیل، ۴۰ مضمون پایه (روند) و ۶ مضمون سازمان‌دهنده (کلان الگو) استخراج شد. کلان الگوهای منتج از این تحقیق برای گام دوم عبارت‌اند از: کلان الگوی افزایش جمعیت جوان کشور، کلان الگوی گسترش سبک زندگی و خانواده ایرانی-اسلامی، کلان الگوی گسترش و ترویج جامعه معنوی پیشرفته، کلان الگوی تقویت بنیهٔ معنوی، دینی و انقلابی، کلان الگوی ترویج و گسترش روحیه همکاری و تعاون در جامعه، کلان الگوی گسترش و تقویت فرهنگ کار محکم و متقن.

کلیدواژه‌ها: کلان‌روند، کلان الگو، سبک زندگی، دین، گام دوم انقلاب اسلامی

صحت مطالب بر عهده نویسنده مقاله است و بیانگر دیدگاه دانشگاه عالی دفاع ملی نیست.

مقدمه

با ظهور انقلاب اسلامی در ایران و تشکیل نظام اسلامی در این نقطه از عالم و با مبارزات طولانی که ملت ایران به رهبری امام خمینی(ره) برای حفاظت از انقلاب و اسلام انجام داد، عصر جدیدی در عالم با خصوصیاتی متمایز از دوران قبل به وجود آمد (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۱). انقلاب اسلامی به‌منزلهٔ یکی از انقلاب‌های برآمده از اسلام ناب و با شعارهای ضد استبدادی و با هدف مقابله با نظام سلطه، توجه کشورهای جهان به‌خصوص کشورهای سلطه‌جو سلطه‌گر غربی را به خود جلب کرد.

امروزه برای مقابله با دشمنی غرب و استکبار، شناسایی روندهای جهانی و منطقه‌ای همواره می‌تواند مقدمه‌ی جهت‌گیری و برنامه‌ریزی مسئولان و تصمیم‌گیران باشد و غفلت از این مهم می‌تواند مانع از حرکت فراگیر و عمومی جهت رسیدن به اهداف و آرمان‌های تمدنی شود. بنابراین با توجه به این‌که در جامعه اسلامی بیانات و فرمایشات ولایت‌فقیه یکی از منابع ناب و بسیار مهم برای یافتن جهت‌گیری انقلاب اسلامی است؛ بنابراین کلان الگوهای شناسایی‌شده در این مقاله از تحلیل مضمون بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) استخراج شده است که تاکنون مورد توجه و پژوهش قرار نگرفته است و برای پر کردن خلأ موجود، این مقاله به بررسی و تجزیه‌وتحلیل کلان الگوهای مورد نیاز در حوزه سبک زندگی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درگام دوم پرداخته است؛ بنابراین، مسئله اصلی این‌که «تاکنون کلان الگوهای سبک زندگی درگام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ارائه نشده است». و این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال است که: «کلان الگوهای سبک زندگیِ ترازِ درگام دوم انقلاب از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام است؟» و چون محققین در این تحقیق به‌دنبال استخراج کلان الگوهای سبک زندگی هستند از «تعیین متغیر وابسته و مستقل حذر کرده و تحقیق فاقد فرضیه است.»

۱. پیشینه تحقیق

مشکانی سبزواری، صولتی و بیاتی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «چیستی و جایگاه سبک زندگی در فرایند تکاملی انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری» به ضرورت تحقق کامل سبک زندگی اسلامی در فرایند تکاملی انقلاب اسلامی (مراحل پنج‌گانه تحقق تمدن اسلامی) از نگاه رهبر معظم انقلاب پرداخته‌اند و مبانی سبک زندگی اسلامی را از نظر ایشان تبیین نکرده‌اند (مشکانی سبزواری، صولتی و بیاتی،۱۳۹۲: ۶۵).

احمدی و ذوالفقاری (۱۳۹۸) در مقاله «سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» گفتمان سبک زندگی اسلامی در اندیشه‌ی ایشان را به‌صورت اکتشافی بررسی کرده و ضمن شناسایی دال‌های آن، چگونگی مفصل‌بندی این گفتمان را مشخص می‌کنند. از یافته‌های این پژوهش می‌توان به دال‌های گفتمان سبک زندگی اسلامی از منظر مقام معظم رهبری اشاره کرد که عبارت‌اند از: دال مرکزی: منش اسلامی؛ دال‌های برتر: معنویت، الگو داشتن، عقلانیت و حفظ مناسک و دال‌های فرعی: رفتارهای فردی (مدیریت بدن، پوشاک و ورزش کردن)، مُد و نوگرایی و مصرف (احمدی و ذوالفقاری، ۱۳۹۸: ۱۳۳).

حسن‌زاده (۱۳۹۹) در مقاله «نگاهی هستی شناسانه به سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» به‌دنبال کشف نقشه هندسی سبک زندگی اسلامی در اندیشه ایشان است. محقق تلاش کرده تا مؤلفه‌هایی را که در تحقق اضلاع سبک زندگی اسلامی دخیل هستند را تبیین کند. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: خودشناسی، عقل، استقلال فرهنگی، تبیین‌گری، تشکیل جامعه اسلامی، پیشرفت اسلامی، تمدن اسلامی، دفاع، عدالت اجتماعی، الگوپذیری و بعضی از فضائل اخلاقی نظیر رحم، تعصب به اقتصاد ملی، قوت نفس، امانت‌داری، استقامت، صداقت و نیز بعضی از رذایل اخلاقی نظیر اسراف، اشرافی‌گری، تقلیدمحوری (حسن زاده، ۱۳۹۹: ۳۵).

زروندی و رحمانی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «ارائه الگو تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در باب سبک زندگی اسلامی» تلاش کرده‌اند تا شاخص‌های سبک زندگی در بیانات رهبر معظم انقلاب که در مراسم‌های مختلف از سال ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۸ ایراد

کرده‌اند را احصا و بررسی نمایند که در نهایت ۳۰ شاخص در ابعاد فرهنگ و جامعه، سیاسی، اقتصاد و کسب‌وکار، اجتماعی، علم و آگاهی، اعتقادی، خانواده، زن و تربیت فرزند احصا کرده‌اند (زروندی و رحمانی، ۱۴۰۱: ۸۶).

قاسمی شوب و نبوی (۱۴۰۱) در مقاله «بررسی سبک زندگی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر رویکرد، مبنا و نحوه اجرا»، دیدگاهِ ایشان را درزمینه سبک زندگی در سه محور «رویکرد» و «مبنا» و «عملکرد» بررسی کرده‌اند و در نهایت معتقدند که رویکرد رهبر فرزانه انقلاب در مقوله سبک زندگی، بر دوپایه رویکرد «نگرشی» و «رفتاری» استوار است و باید مبنا و اساسِ سبک زندگی، برگرفته از آموزه‌های قرآنی باشد و برای این‌که سبک زندگی قرآنی وارد حوزه رفتار شود، لازم است «تبیین درست سبک زندگی» و «پرهیز از تقلید و الگوسازیِ ناصحیح» مدنظر قرار گیرد (قاسمی شوب و نبوی،۱۴۰۱: ۹).

صبوریان (۱۳۹۹) در مقاله «سبک زندگی در مراحل تکاملی پیش‌روی انقلاب اسلامی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای» به بررسی تحلیلی شاخص‌های «سبک زندگی» در مراحل تکاملی انقلاب اسلامی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای پرداخته و به این نتیجه رسیده که مهم‌ترین شاخص‌های سبک زندگی مرتبط با مسئولان «سلامت اعتقادی و اخلاقی»، «روحیه خدمت به خلق»، «عدالت» و «سلامت اقتصادی» و در ارتباط با مردم «امر به معروف و نهی از منکر»، «تعلیم و تربیت» و همچنین «استمرار انقلاب و ارزش‌های اساسی» آن است. شاخص‌های مرحلهٔ نهایی انقلاب هم چیزی جدای از شاخص‌های مذکور نیست (صبوریان، ۱۳۹۹: ۲۵۱).

در تحقیق حاضر، پژوهشگران به‌دنبال کشف کلان الگوهای سبک زندگی در ترازِ گام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) هستند که با عمل به کلان الگوهای احصائی می‌توان از اثرات منفی و آسیب‌های سبک زندگی غربی به سبک زندگی اسلامی کاست و از گسترش بیشتر روندهای منفی در حوزه سبک زندگی در کشور جلوگیری کرد. درواقع وجه تمایز و نوآوری این تحقیق با پژوهش‌های قبلی همین نگاه آینده‌پژوهانه است که در پژوهش‌های مذکور دیده نمی‌شود، ضمن این‌که وجه تشابه این تحقیق با پژوهش‌های مذکور بررسی موضوع سبک زندگی در دیدگاه امام‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است.

۲. مفهوم‌شناسی و مبانی نظری

روند: روند مجموعه‌ای از رویدادها است که براساس یک چهارچوب شناختی خاص گمان می‌شود که ربطی عِلّی به هم دارند. روند از گذشته آغاز و تا آینده ادامه می‌یابد و نشان‌دهنده این است که از زمان حال، نشانه‌هایی دال بر احتمال وقوع برخی تحولات در آینده وجود دارد. مقیسه و همکاران (۱۳۹۲) معتقدند روندها دربردارنده مجموعه رویدادهایی هستند که با یکدیگر سازگاری منطقی دارند. با استفاده از روندها افزون بر پیش‌بینی رویدادهای آینده، می‌توان تصاویر آینده را نیز ترسیم کرد (مقیسه و همکاران، ۱۳۹۲:۸).

سلامی و همکاران (۱۳۹۱) معتقدند تجزیه‌وتحلیل روندها به‌ویژه برای سنجش کارایی سیاست‌گذاری‌ها و نمایان ساختن مشکلات در حال ایجاد، مفید است. نقطه‌ضعف عمده این روش، ساده‌انگاری نهفته در آن است (سلامی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۸). روند؛ تغییرات منظم، مستمر یا دوره‌ای در پدیده‌ها در طول یک بازهٔ زمانی است (میرشاه‌ولایتی و نظری‌زاده، ۱۳۸۹: ۱۰۷-۱۱۵).

کلان‌روند: یکی از روش‌های آینده‌پژوهی، تحلیل روند است که با بهره‌گیری و دستمایه قرار دادنِ داده‌های گذشته و حال، به ارائه تصویری از آینده می‌پردازد. برهمین‌اساس، کلان‌روندها، ابر نیروهایی هستند که در حوزه‌های بزرگ و مهم زندگی بشر، تغییرات بنیادین ایجاد می‌کنند. کلان‌روند یا روندهای بالادستی دلالت بر وجود بالفعل روندهایی دارد نسبت ما با آن‌ها رابطه نظاره‌گری است؛ یعنی روندهایی هستند که در عالم خارج وجود داشته و با ورود فراسیستمی خود روندهای اصلی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. میرشاه‌ولایتی و نظری‌زاده (۱۳۸۹) معتقدند کلان‌روند، روند گسترده‌ای از یک اثر عمده و یا ترکیبی از زیر روندهایی است که خود قادر به خلق تأثیرات عمده است. کلان‌روند اشاره به قاعده‌مندی‌هایی دارد که از تلفیق چندین روند فرعی و کوچک‌تر تشکیل‌شده است؛ بنابراین مهم‌ترین مشخصه کلان‌روند، اهمیت زیاد، احتمالاً بالا و تداوم آن در طول زمان است (میرشاه‌ولایتی ونظری‌زاده، ۱۳۸۹).

۲-۱. کلان الگو

کلان الگو در این تحقیق به معنای الگوهای مطلوب امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه سبک زندگی در گام دوم انقلاب است و به تعبیری اهداف و چشم‌اندازهایی هستند که نگاه آرمانی به‌همراه واقع‌بینی بر آن‌ها حاکم است و در صورت تحقق می‌توان از آسیب‌های سبک زندگی غربی جلوگیری کرد.

سبک زندگی: اگر سبک زندگی به‌درستی انتخاب شود، می‌تواند زمینه‌ای برای رشد و تعالی تمدن اسلامی باشد ولی اگر سبک زندگی افراد، مسیر درست و حقیقی خود را طی نکند، نتیجه‌ای جز نابودی و هدر رفتن استعدادها را در پی نخواهد داشت؛ ازاین‌رو، سبک زندگی افراد و مسیری که برای طی آن برمی‌گزینند، تأثیرات ارزنده‌ای بر زندگی آن‌ها خواهد گذاشت.

مهدی زاده (۱۳۹۰) معتقد است سبک زندگی شیوه و روشی است که افراد در طول زندگی انتخاب می‌کنند و زیربنای آن در خانواده پی‌ریزی می‌شود که درواقع متأثر از فرهنگ، نژاد، مذهب، وضعیت اقتصادی، اجتماعی و ... است. حضرت امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) درتاریخ ۱۳۹۱/۰۷/۲۳در دیدار جوانان خراسان شمالی می‌فرمایند: «یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی، عبارت است از سبک زندگی، رفتار اجتماعی و شیوه‌های زیستن، این‌ها عبارت اُخرای یکدیگر است؛ این یک بُعد مهم است؛ رفتار اجتماعی و سبک زندگی، تابع تفسیر ما از زندگی است؛ هدف زندگی چیست؟ هر هدفی که ما برای زندگی معین کنیم، برای خودمان ترسیم کنیم، به‌طور طبیعی، متناسب با خود، یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می‌شود». به تعبیر دیگر سبک زندگی مجموعه‌ای از ارزش‌ها، طرز تلقی‌ها و سلیقه‌هاست که اغلب میان یک جمع ظهور می‌کند و شماری از افراد را صاحب نوعی سبک زندگی مشترک می‌سازد (مهدی‌زاده، ۱۳۹۰: ۵۷).

سبک زندگی اسلامی: سبک زندگی اسلامی به الگوهای رفتاری متدینین و مسلمانان در حوزه‌های مختلف زندگی است که برآمده از بینش و جهان‌بینی اسلامی و نیز مبتنی بر گرایش‌ها و ارزش‌های اسلامی است.

امینی و حلال‌خور (۱۳۹۴) معتقدند سبک زندگی اسلامی، مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ و منسجم از کلیه‌ی امور عینی و ذهنی زندگی فرد یا گروه است که در آن باور به جهان آخرت، به‌عنوان غایت خلقت و نگاه به دنیا، به‌عنوان پلی برای رسیدن به سعادت جاویدان اخروی، بن‌مایه همه بینش‌ها و گرایش‌هاست و به همه‌ی رفتارها و انتخاب‌های فرد و گروه، جهت می‌دهد (امینی و حلال‌خور،۱۳۹۴: ۱۶).

سبک زندگی غربی: سبک زندگی غربی برآمده از تمدن غربی، بر پایه ستیز با معنویت بنا نهاده شده و تمامی ابعاد آن همگی قربانی حذف معنویت و بی‌اعتنایی به ارزش‌های دینی شده است. مصباح یزدی (۱۳۸۹) معتقد است جهان‌بینی مادی و غیر الهی چنان بر غرب مسلط است و بر آن سیطره افکنده که رفتارهای افراد و سبک زندگی آن‌ها، تحت نظارت این جهان‌بینی شکل‌گرفته است. در سبک زندگی غربی تمام هستی در جهان مادی و طبیعی خلاصه‌شده است که هیچ آفریننده‌ای دارای شعور و ادراک، خارج از عالم ماده وجود ندارد. وجود انسان در وجود مادی او خلاصه می‌شود که با مرگ از بین می‌رود و یا تبدیل به اجزای مادی دیگر می‌شود (مصباح یزدی، ۱۳۸۹). نگاه غرب به انسان، با خود اجزایی را به‌همراه دارد که سبک‌ساز زندگی غربی است. در این نگاه، هدف از زندگی انسان، کسب لذات مادی است، مطلوب نهایی این انسان، زندگی اقتصادی و در سایه آن کسب رفاه و سود بیشتر است (رفیعی،۱۳۹۱: ۳۷).

دین: دین در نگاه اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان تعاریف مختلفی دارد که در این تحقیق از تعارف علمای اسلامی استفاده شده است. علامه طباطبائی(ره) در تعریف دین می‌فرمایند: «اساساً در عرف قرآن دین به راه و رسم زندگی اطلاق می‌شود و مؤمن و کافر، حتی کسانی که اصلاً صانع را منکرند، بدون دین نیستند؛ زیرا زندگی انسان بدون داشتن راه و رسمی خواه از ناحیه نبوت وحی باشد یا از راه وضع و قرارداد بشری اصلاً صورت نمی‌گیرد» (طباطبائی، ۱۳۶۹:۲۲۳). ازنظر اصطلاحی، دین مجموعه عقاید، اخلاق، قوانین و مقرراتی است که برای اداره امور جامعه انسانی و پرورش انسان‌ها باشد. گاهی همه این مجموعه حق و گاهی همه آن باطل و زمانی مخلوطی از حق و باطل است. اگر مجموعه حق

باشد، آن را دین حق و در غیر این صورت آن را دین باطل و یا التقاطی از حق و باطل می‌نامند دین حق، دینی است که عقاید، اخلاق، قوانین و مقررات آن از طرف خدا نازل‌شده و دین باطل، دینی است که از ناحیه غیر خداوند تنظیم و مقررشده باشد (جوادی آملی، ۱۳۷۸: ۱۱۲).

فرهنگ اسلامی: فرهنگ یکی از واژه‌هایی است که در تعریف آن اختلاف دیدگاه وجود دارد و قریب به ۴۰۰ تعریف از فرهنگ وجود دارد که خود نشان از جایگاه، اهمیت و پویایی فرهنگ است. علامه جعفری (۱۳۷۹) معتقد است فرهنگ کیفیت یا شیوه بایسته و شایسته برای آن دسته از فعالیت‌های حیات مادی و معنوی انسان‌ها است که مستند به طرز تعقل سلیم و احساسات تعقیل شده آن‌ها در حیات معقول تکاملی است (علامه جعفری، ۱۳۷۹: ۱۰). پیروزمند (۱۳۹۳) اظهار می‌کند که فرهنگ پذیرش‌های هنجار یافته در جامعه است؛ بدین معنا که آحاد جامعه نسبت به اموری شناخت و اطلاع پیداکرده و سپس آن را پذیرفته‌اند (پیروزمند، ۱۳۹۳: ۱۴۶). عیوضی(۱۳۸۶) فرهنگ اسلامی را مجموع عقاید، باورها، ارزش‌ها، آداب‌ورسوم، الگوها، روش و شیوه‌های عمل متّخذ از قرآن کریم و سنّت معصومین(علیهم‌السلام) می‌داند (عیوضی، ۱۳۸۶: ۲۳).

رابطه دین و سبک زندگی: رابطه میان دین و سبک زندگی رابطه‌ای دوسویه است. همه ادیان ابراهیمی دارای نظام معنایی، آموزه‌ها، نهادها و ساختارهایی هستند که پیروانشان را در ایجاد سبک‌های زندگی مبتنی بر آن توانمند می‌کنند. درواقع اگر سبک زندگی را رفتاری ناشی از تمایلات و ترجیح‌ها بدانیم، می‌دانیم که تمایلات و ترجیح‌ها، متأثر از نظام معنایی افراد است و دین یکی از نظام‌های معنایی افراد را تشکیل می‌دهد؛ بنابراین با وجود این استدلال تقریباً نمی‌توان فرهنگ و جامعه‌ای را یافت که در آن مؤلفه‌های دینی وجود نداشته باشد. با فرض این ادعا سؤالات زیادی را می‌توان در این موضوع طرح کرد ازجمله: دین چه تأثیری بر سبک زندگی و مؤلفه‌های آن می‌گذارد؟ دین چگونه و طی چه فرایندی بر سبک زندگی تأثیر می‌گذارد؟ آیا سبک زندگی هر فرد یا گروه در جامعه می‌تواند متأثر از دین باشد؟ و سؤالاتی از این قبیل؛ اما به‌طورقطع و یقین می‌توان با این سؤالات به‌طورکلی این‌گونه

پاسخ داد که دین معین می‌تواند وحدت نسبی در سبک‌های زندگی یک جامعه ایجاد کند و در مقابل تکثر آن می‌تواند تکثر سبک‌های زندگی را باعث شود (مهدوی‌کنی، ۱۳۹۳: ۱۸۹ و۲۲۹).

اهمیت و جایگاه سبک زندگی اسلامی در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی): سبک زندگی آن دسته از مناسبات انسانی است در ارتباط باخدا، خود، دیگران و طبیعت که برای رفع نیازها برقرار می‌شود. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) اولین مرتبه در تاریخ ۱۳۹۱/۰۷/۲۳در دیدار جوانان استان خراسان شمالی فرمودند:« هدف ملت ایران و هدف انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی است؛ این تمدن نوین دو بخش دارد: یک بخش، بخش ابزاری است؛ یک بخش دیگر، بخش متنی واصلی و اساسی است. آن بخش ابزاری چیست؟ بخش ابزاری عبارت است از همین ارزش‌هایی که ما امروز به‌عنوان پیشرفت کشور مطرح می‌کنیم: علم، اختراع، صنعت، سیاست و ... . این‌ها همه بخش ابزاری تمدن است؛ البته ما در این بخش در کشور پیشرفت خوبی داشته‌ایم. اما بخش حقیقی، آن چیزهایی است که متن زندگی ما را تشکیل می‌دهد؛ که همان سبک زندگی است این، بخش حقیقی واصلی تمدن است؛ مثل مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، مسئله خط، مسئله زبان، مسئله کسب‌وکار و ... . این‌ها آن بخش‌های اصلی تمدن است، که متن زندگی انسان است در انقلاب، در این بخش، پیشرفت ما چشمگیر نیست؛ در این زمینه، ما مثل بخش اول حرکت نکردیم، پیشرفت نکردیم، بنابراین باید آسیب‌شناسی کنیم». یکی از محورهای مهم در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) سبک زندگی و به تعبیر ایشان بخش حقیقی زندگی است.

۲-۲. روندهای گام اول انقلاب اسلامی در حوزه سبک زندگی از منظر امام خامنه‌ای

یکی از فنون تشخیص روندهای گام دوم انقلاب اسلامی، تعمیم روندهای گام اول انقلاب اسلامی به گام دوم است؛ یکی از منابعی که روندهای انقلاب اسلامی را درگام اول انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) تدوین کرده است؛ کتاب تصویر کلان‌روندهای نظام

جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است که در ادامه روندهای مربوط به این حوزه به‌طور مختصر و به تفکیک کلان‌روندهای مثبت و منفی قید می‌شود:

۲-۲-۱. کلان‌روندهای مثبت گام اول انقلاب

- ❖ کلان‌روند «عمیق‌تر شدن ایمان مردم ایران و پایبندی ایشان به مسائل دینی و ارزش‌های معنوی»؛
- ❖ کلان‌روند «گسترش روحیه‌ی معنوی جوانان برای فتح قله‌های اقتدار جهانی»؛
- ❖ کلان‌روند «گسترش ارزش‌های اسلام در نزد ملت ایران»؛
- ❖ کلان‌روند «رشد آمادگی و حضور جوانان مؤمن در ورود به عرصه‌های مختلف کشور»؛
- ❖ کلان‌روند «افزایش ایمان و بصیرت جوان نسل سوم انقلاب نسبت به نسل اول»؛
- ❖ کلان‌روند «رشد همت، اراده و امید مردم به‌واسطه پیمودن مسیر انقلاب»؛
- ❖ کلان‌روند «رشد خودباوری و اعتمادبه‌نفس»؛
- ❖ کلان‌روند «رشد فرهنگ ما می‌توانیم».

۲-۲-۲. کلان‌روندهای منفی گام اول انقلاب

- ❖ کلان‌روند «پیر شدن و کاهش جمعیت در کشور»؛
- ❖ کلان‌روند «کاهش تقوای جمعی در نهادها و سازمان‌ها»؛
- ❖ کلان‌روند «کندی رشد حالت متناسب اسلامی برای کار و تلاش در کشور»؛
- ❖ کلان‌روند «گرایش برخی مسئولین نظام به دنیاطلبی، تجمل، اشرافی‌گری و جمع‌آوری ثروت»؛
- ❖ کلان‌روند «گرایش مردم به اسراف و مصرف‌زدگی»؛
- ❖ کلان‌روند «رشد کند فرهنگ، اخلاق عمومی و عدم رواج فضایل اخلاقی»؛
- ❖ کلان‌روند «رشد ترویج فرهنگ اسراف و تجمل‌گرایی» (مقیسه و همکاران، ۱۳۹۹).

۳. روش‌شناسی تحقیق

کلان‌الگوهای مورد نیاز برای گام دوم انقلاب اسلامی در این عرصه با تحلیل مضمون فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) بعد از صدور بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پیشنهاد شده است. روش تحقیق در این مقاله، استفاده از روش «تحلیل مضمون»[1] است؛ و برای توصیف و تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی در این مقاله، روندها و کلان الگوهای «سبک زندگی» درگام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) احصا شده است؛ ملاک تحلیل مضمون صرفاً فراوانی بیشتر کلمات نیست، بلکه بر محتوا و مضمون نهفته در متن تأکید می‌کند؛ در تحلیل مضمون، واحد تحلیل، بیشتر از یک کلمه یا اصطلاح است و به بافت داده‌ها و نکات ظریف آن‌ها، بیشتر توجه می‌شود. همچنین، تحلیل مضمون از شمارش کلمات و عبارات آشکار، فراتر می‌رود و بر شناخت و توضیح ایده‌های صریح و ضمنی تمرکز می‌کند (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۹۸-۱۵۱). محور انتخاب واحدهای تحلیل این پژوهش، مضمون مورد تأکید حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در فرمایشات و سخنرانی‌های معظم‌له بعد از بیانیه راهبردی گام دوم انقلاب اسلامی است که تعداد ۱۷۷ سخنرانی معظم‌له تا پایان سال ۱۴۰۱ به‌صورت کامل مطالعه شد و با تحلیل مضمون منویات و بیانات بررسی و مطالعه و نتایج احصا شده است. در این تحقیق مضمون فراگیر و اصلی «کلان الگوهای سبک زندگی» و مضامین سازمان‌دهنده آن «روندهای سبک زندگی» است که برای هر روند، مضامین پایه‌ای مرتبط استخراج و استنباط شده‌اند.

۳-۱. روندهای جهانی مؤثر بر حوزه سبک زندگی

این مقطع از حیات بشری، از یک‌سو ناشی از تأثیرات تمدن غربی و ازسویی متأثر از تأثیرات انقلاب اسلامی است؛ در ادامه به شش مورد از مهم‌ترین روندهای جهانی در حوزه سبک زندگی اشاره می‌شود:

1. Thematic Analysis

❖ روند تحولات ساختاری نهاد خانواده در جهان

وندل بل می‌گوید: «ما نمی‌دانیم احتمالاً خانواده در آینده چه تحولات و کارکردهایی خواهد داشت، نقش‌های احتمالی مرد و زن در آن به چه صورت خواهد بود، ارزش و معنای آتی والدینی و مادر بودن چه خواهد بود و این‌که نوزادان چگونه دوست داشته می‌شوند و پرورش خواهند یافت». ازجمله این تحولات این است که «خانواده‌های گسترده»[1] در بسیاری از کشورها ناپدید شده‌اند و «خانواده‌های هسته‌ای»[2] روزبه‌روز هسته‌ای‌تر و کوچک‌تر می‌شوند هرچند تلاش‌های گسترده حمایتی و تبلیغاتی برای انواع سنتی خانواده ادامه دارد. بررسی‌ها حاکی از آن است که تا سال ۲۰۳۰ تمایل به فرزندآوری نیز رفته‌رفته کاهش خواهد یافت، به‌طوری‌که پیش‌بینی‌شده است تا سال ۲۰۳۰ رقم قابل‌توجهی از خانواده‌ها فاقد فرزند باشند (نجفی رستاقی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۱).

❖ روند فردگرایی در جهان

فردگرایی، اصل دیگر حاکم بر سبک زندگی غربی و آمریکایی است که در حال به چالش کشیدن سبک زندگی اسلامی است و امنیت اجتماعی و اخلاقی جامعه اسلامی را با خطر مواجه کرده است (آجیلی و بیکی، ۱۳۹۲: ۴۲). به اعتقاد خورشید احمد، در اثر سلطه استعمار و نفوذ آن، همه وجوه زندگی مسلمانان غیرمذهبی شد و پایه‌های معنوی جامعه ضعیف گردید. تهاجم فرهنگی یکی از شیوه‌هایی است که دشمن از طریق آن برای تضعیف بنیان‌های فرهنگی و اعتقادی مردم مسلمان تلاش می‌کند. مهم‌ترین پیامدهای مدرنیته در جوامع اسلامی رواج اومانیسم، آزادی فردی و فردگرایی، پیوند علم و آزادی، رواج سکولاریسم و جدایی دین از سیاست، اقتصاد بازار و مصرف‌گرایی بود (عارفی، ۱۳۷۹: ۵-۳۰).

---

۱. خانواده گسترده یا خانواده هم‌خون بر اساس مناسبات خونی تعداد بی‌شماری از افراد ازجمله، والدین، فرزندان، پدربزرگ‌ها، مادربزرگ‌ها و ... تشکیل می‌شود. خانواده گسترده سه الی چهار نسل را در برمی‌گیرد که با اقتصاد مشترک در یک خانواده زندگی می‌کنند. عمده‌ترین شکل خانواده گسترده در اجتماعات روستایی و عشایری وجود دارد (آگ برن ونیم کوف، ۱۳۵۲: ۳۶۷).

۲. خانواده‌ای است که در آن تأکید بر روابط زن و شوهراست نه روابط بین خویشان به‌معنای گسترده کلمه. در این خانواده، فرزندان به‌محض اینکه بزرگ شدند یا از امکانات اشتغال برخوردار شدند ازدواج می‌کنند و خانواده جداگانه تشکیل می‌دهند (صافی، ۱۳۷۳: ۱۲).

❖ روند تکثر و تنوع‌طلبی در جهان

در تمدن امروزی، تکثر و تنوع که از ذاتیات دنیاخواهی و لذت است، در ابزار، تجلی تام دارد، ما با یک تکثر و تخصص بسیار فراوان و غیرقابل‌باور در غرب مواجه هستیم. مثلاً در برخی از کشورها، رشته هتل‌داری، دارای کارشناسی ارشد سفره‌آرایی و فوق تخصص نورپردازی سفره است؛ یعنی یک فرد ده سال درس می‌خواند تا روی سفره مجلل در بهترین رستوران‌های پاریس نورپردازی کند (بیگدلی، ۳۶:۱۳۹۶).

❖ روند فرهنگ سرمایه‌داری مبتنی بر مصرف‌گرایی و اسراف در جهان

ایالات‌متحده نمونه سرمایه‌داری اقتصادی و سیاسی است، به‌دلیل قدرتی که برجهان مجازی، تصورات، اطلاعات و نمادها دارد، سلطه فرهنگی خود را به نحو بی‌سابقه‌ای اعمال می‌کند. این جریان یادآور نظریه کلاسیک امانوئل والرشتاین در توضیح نوع کارکرد سرمایه‌داری است. به اعتقاد والرشتاین، امروزه در فرهنگ سرمایه‌داری متأخر نوعی نژادگرایی، سکس‌باوری و مصرف‌گرایی نهادینه شده است که از طریق راهکارهای تسهیل‌کننده جهان شبکه‌ای (رسانه‌هایی مانند رادیو، تلویزیون، سینما و اینترنت) به‌نحو افسارگسیخته‌ای تحمیل می‌شود (فیتراستون[1]، ۱۹۹۵: ۸). مصرف و مصرف‌گرایی یکی از ملزومات زندگی روزمره و سبک زندگی جدید است (آجیلی و بیکی، ۱۳۹۲، ۴۳).

❖ روند رشد هویت‌زدایی و تضعیف مبانی و ارزش‌های فرهنگی در جهان

هویت‌زدایی «ابر راهبردی» است که باهدف تضعیف مبانی و ارزش‌های فرهنگی، ایجاد تزلزل در اعتقادات و باورها و تشکیک در اصول و آرمان‌ها به‌منظور تخریب «هویت ملی» (ایرانی–اسلامی) و بنابراین «معلق‌سازی، ازخودبیگانه‌سازی و در نهایت هویت‌سازی»، از سوی صاحبان اتاق فکر در غرب دنبال می‌شود. برخی اندیشمندان معتقدند که رسانه‌ها حاکمیت و قدرت تعیین سرنوشت انسان‌ها را از آنان سلب و در اختیار خود گرفته‌اند و بر اندیشه، ادراک و احساس افراد مسلط شده‌اند. رسانه در عصر اطلاعات و ارتباطات، مهم‌ترین نقش

1. Featherstone

را در پوشش خبری رخدادها و تأثیرگذاری بر افکار عمومی ایفا می‌کنند. بدون تردید می‌توان «هویت‌سازی» را هدف نهایی تمامی سناریوهای طراحی‌شده دشمن در راستای تخریب هویت ملی (ایرانی-اسلامی) و جلوگیری از پیشرفت و توسعه ایران اسلامی به شمار آورد؛ چراکه تنها در صورت بی‌هویتی است که زمینه هرگونه انحراف ایجاد و برای شکل‌گیری هویت جدید فضا فراهم می‌شود (عیوضی، ۱۳۹۴: ۲۳).

❖ کلان الگوهای منتج از تحلیل مضمون منویات و بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

برای احصای کلان الگوهای گام دوم انقلاب اسلامی در حوزه سبک زندگی از فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، محققین ۱۷۷ سخنرانی معظم‌له را تا پایان سال ۱۴۰۱ مطالعه و با تحلیل مضمون، بیانات با کلیدواژه‌های «ادامه دهید»، «بایستی و باید»، «دنبال کنید»، «احتیاج داریم» را بررسی و از میان ۴۰ واحد تحلیل (بیانات)، ۴۰ مضمون پایه (روند) و ۶ مضمون سازمان‌دهنده (کلان الگو) به شرح ذیل استخراج شد:

جدول ۱: یافته‌های تحقیق برای توصیف و تبیین کلان الگوهای سبک زندگی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
کلان الگوهای سبک زندگی درترازِ گام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)		فرهنگ‌سازی، پویش و حرکت عمومی مردمی درخصوص بقای خانواده، فرزندآوری و ازدواج	یک مسئله، مسئله بقای خانواده و جلوگیری از تلاشی خانواده است ... . خانواده‌ها را از تلاشی باید نجات داد. مسئله دیگری که در مورد خانواده اولویت دارد، مسئله فرزندآوری است و خیلی مسئله مهمی است ... یکی از کارهای بسیار اساسی در این زمینه فرهنگ‌سازی است؛ باید فرهنگ‌سازی کنید ... باید کار از دست مردم گرفته نشود (دیدار با فعالان حوزه خانواده، ۱۳۹۸/۰۵/۲۴).
		افزایش موالید و حفظ جمعیت جوان کشور	... نگذاریم جمعیت جوان کاهش پیدا کند، موالید را افزایش بدهیم؛ ... این‌که بنده نسبت به موالید و مسئله فرزندآوری و مانند این‌ها این‌همه اصرار می‌کنم ... (دیدار با فعالان اقتصادی، ۱۳۹۸/۰۸/۲۸).
		فرهنگ‌سازی ازدواج آسان	تشکیل خانواده فرهنگ‌سازی می‌خواهد، ازدواج آسان فرهنگ‌سازی می‌خواهد، سخت‌گیری نکردن در امر

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
			ازدواج فرهنگ‌سازی لازم دارد؛ این فرهنگ‌سازی از شما برمی‌آید (دیدار مداحان، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).
	«کلان الگوی افزایش جمعیت جوان کشور»	تلاش جدی برای مسئله فرزندآوری و نسل جوان	مسئله فرزندآوری و مسئله نسل بسیار مهم است؛ این موضوعی است که بنده بارها در این چند سال اخیر تکیه و تأکید کرده‌ام (ارتباط تصویری با نمایندگان مجلس، ۱۳۹۹/۰۴/۲۲).
		گسترش و ترویج ازدواج بهنگام و بدون تأخیر و فرزندآوری تکثیر نسل	مسئله ازدواج بهنگام و بدون تأخیر باید ترویج کنید؛ ... فرزندآوری و تکثیر نسل یکی از آن وظایف مهم و اساسی است که بایستی انجام بدهید ... (ارتباط تصویری با مداحان، ۱۳۹۹/۱۱/۱۵).
		گسترش سبک زندگی اسلامی با نام‌گذاری اسلامی موالید	اما مسئله نام‌گذاری موالید، یکی از مسائل مهم فرهنگی کشور است (دیدار اعضای کنگره ملّی چهار هزار شهید استان یزد، ۱۴۰۰/۰۱/۱۰).
	«کلان الگوی گسترش سبک زندگی و خانواده ایرانی- اسلامی»	مبارزه با از بین بردن بنیان خانواده اسلامی با رواج شهوت و از بین رفتن حیا و عفت	... این ازدواج‌های دیر، این فرزندآوری کم، این به تعبیر غلط زشتشان «ازدواج‌های سفید» همه این‌ها به خاطر این است که خانواده از بین برود. رواج شهوات، از بین رفتن حیا و عفت، امروز جزو برنامه‌های دشمن است (دیدار با مداحان، ۱۳۹۷/۱۲/۷).
		گسترش و تقویت طهارت و پاکیزگی دامان جوانان کشور	طهارت و پاکیزگیِ دامان جوان‌های این کشور را مورد همت خودتان قرار بدهید، بر آن همت بگمارید (دیدار با مداحان، ۱۳۹۷/۱۲/۷).
		گسترش و تقویت نقش مردم در مبارزه با اسراف	یکی از کارها زیاده‌روی نکردن در خرید است ... اسراف نشود. یکجاهایی واقعاً اسراف صورت می‌گیرد که نباید انجام بگیرد (دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۸/۰۲/۲۴).
		گسترش فرهنگ خانه‌داری و ارزش خانه‌داری در جامعه اسلامی	لازم است ارزش و ارج خدمات زنانی که خانه‌داری و کدبانویی را ترجیح داده‌اند، فهمیده بشود ... این مهم‌ترین بخش خدمت زنانه است (سالروز میلاد حضرت فاطمه زهرا (س) ۱۳۹۹/۱۱/۱۵).
		فرهنگ‌سازی سبک زندگی ائمّه(علیهم السّلام) و سبک زندگی	یکی از چیزهایی که در این مجالس باید حتماً دنبال بشود، مسئله سبک زندگی اسلامی است؛ من می‌خواهم خواهش کنم که برادران عزیز در مطالعات خودشان، روی

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
		اسلامی در جامعه اسلامی با هنر شعر	مسئله سبک زندگی ائمّه (علیهم السّلام) و سبک زندگی اسلامی کار کنند؛ شعرای متعهّد و برجسته ما این را به هنر شعر مزیّن کنند (دیدار با مداحان، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).
		گسترش و تقویت سبک زندگی اسلامی	در دعا می‌گویید: اللَهُمّ اجعَل مَحیایَ مَحیا مُحَمّدٍ وَ آلِ مُحَمّد وَ مَماتی مَماتَ مُحَمّدٍ وَ آلِ مُحَمّد؛ خب محیا یعنی چه؟ یعنی زندگی من را شبیه زندگی آن‌ها قرار بده؛ یعنی سبک زندگی (دیدار با مداحان، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).
		ترویج و فرهنگ‌سازی اخلاق اسلامی	اگر بخواهیم سبک زندگی اسلامی را حاکم کنیم، باید فرهنگ‌سازی بشود. شما بهترین کسانی هستید که می‌توانید در میان مردم فرهنگ‌سازی کنید (دیدار مداحان، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).
	«کلان الگوی گسترش و ترویج جامعه معنوی پیشرفته»	روند تلاش برای تحقق جامعه مهدوی (قسط، عزت، علم و معنویت)	باید تلاش کنیم درراه ایجاد جامعه‌ی مهدوی ... جامعه مهدوی، جامعه‌ی قسط است، جامعه معنویت است ... جامعه علم است، جامعه‌ی عزت است (ولادت امام زمان(عج)، ۱۳۹۹/۰۱/۲۱).
		عملیاتی شدن دستورات کاربردی قرآنی در جامعه برای حل مشکلات	جوامع بشری اگر به دستوراتِ کاربردی قرآن عمل بکنند، بدون تردید از همه‌ی این مشکلات نجات پیدا خواهند کرد (محفل انس با قرآن، ۱۳۹۹/۰۲/۰۶).
		گسترانیدن ادب اسلامی و اخلاقِ فاطمی و علوی در جامعه با تعلیم و یاددادن زبانی و عملی	ادب اسلامی را در جامعه بگسترانید ... بدزبانی، بدگویی و مانند این‌ها بایستی در جامعه جمع بشود ... این‌ها را به مردم یاد بدهید، تعلیم بدهید؛ هم در زبان تعلیم بدهید، هم در عمل تعلیم بدهید ... این اخلاقِ فاطمی و علوی است (بیانات در ارتباط تصویری با مداحان، ۱۳۹۹/۱۱/۱۵).
		گسترش و ترویج بصیرت و صبر در جامعه برای مقابله با نقشه‌های دشمن	دو عنصر مهم برای مواجهه با این دشمنی‌ها لازم است؛ دو خصوصیت در آحاد مردم لازم است: یکی عبارت است از بصیرت و دوّمی عبارت است از صبر و استقامت (بیانات به مناسبت عید مبعث، ۱۳۹۹/۱۲/۲۱).
		گسترش و ترویج تفکر صحیح معارف	یکی از اجزا مهم و تعیین‌کننده‌ی تقویت کشور همین است که جوان‌هایمان را مجهّز کنیم به سلاح تفکّر صحیح

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
		اسلامی و اهل‌بیت برای جوانان	که در معارف اهل‌بیت (علیهم السّلام) موج می‌زند (دیدار مداحان، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).
		بالا بردن شعور معنوی وجدان اخلاقی در جامعه	شعور معنوی وجدان اخلاقی در جامعه هرچه بیشتر رشد کند برکات بیشتری به بار می‌آورد (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).
		رواج دادن منش و رفتار اخلاقی و معنوی در جامعه	اخلاق و معنویت، البتّه با دستور و فرمان به دست نمی‌آید، پس حکومت‌ها نمی‌توانند آن را باقدرت قاهره ایجاد کنند، اما اولاً خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند و ثانیاً زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).
		حرکت در جهت تحقق حیات طیبه در جامعه اسلامی	حیات طیبه یعنی چه؟ یعنی زندگی شیرین و پُرفایده و مطلوب، حیات پاکیزه؛ پاکیزه بودنش به این است که مطلوب باشد، شیرین باشد (بیانات نوروزی ۱۳۹۹/۰۱/۰۳).
		روند نقش‌آفرینی برای حرکت عظیم جامعه و امت اسلامی به سمت رفاه مادی و شوکت بین‌المللی	ایجاد دنیای سالم، دنیای امن‌وامان برای انسان، ایجاد یک چنین دنیایی هدف انقلاب اسلامی است که هم رفاه مادّی، هم شوکت بین‌المللی، هم بهجت معنوی، همه‌چیز در این حرکت عظیم وجود دارد (دیدار با مداحان، ۱۳۹۷/۱۲/۷).
		تلاش برای دنبال کردن تحقق خانواده قرآنی در امت اسلامی	آن خانواده‌ای است که قرآن به پیغمبر می‌فرماید که «قُل لآ اَسئَلُکُم عَلَیهِ اَجراً اِلّا المَوَدّةَ فِی القُربی»، مودّت این خانواده. مودّت یعنی هم‌بستگی، همدلی، همراهی و همکاری، این همان چیزی است که ما باید دنبال آن باشیم (میلاد حضرت فاطمه‌ی زهرا (س)، ۱۳۹۹/۱۱/۱۵).
	«کلان الگوی	حفظ و تقویت توجهات معنوی و ارتباط معنوی باخدا	توجهات معنوی؛ یعنی واقعاً بدون توجهات معنوی نمی‌شود، بدون توسّل، بدون دعا، بدون نماز شب، بدون مراجعه و خواندن صحیفه‌ی سجادیه نمی‌شود. اگر

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
	تقویت بنیه‌ی معنوی، دینی و انقلابی»	(توسّل، دعا، نماز شب، خواندن صحیفه سجادیه و ...)	چنانچه آدم بخواهد ارتباط قلبی خودش را، ارتباط معنوی خودش را باخدا حفظ نکند و مراقبت نکند از آن، کار پیش نمی‌رود (دیدار اعضای مؤسسه فقه و علوم اسلامی، ۱۳۹۷/۱۲/۱۳).
		تقویت تمسک و انس با قرآن برای افزایش معنویت و اثرگذاری بر ذهن و دل	تلاوت قرآن مقدمه‌ی فهم قرآن و به دست آوردن معرفت قرآنی است؛ ... اول این‌که این معنویت ما را، روح معنوی ما را تعمیق می‌کند، دوّم این‌که قرآن، هم در دل ما اثر می‌گذارد، هم در ذهن ما (دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات قرآن، ۱۳۹۸/۰۱/۲۶).
		افزایش جلسات و محافل انس و تفسیر قرآن برای ارتقای معارف جامعه	یکی از کارهایی که خیلی مهم است، این‌که ما جلسات قرآن را زیاد کنیم...یک کار دیگر، جلسات تفسیر است... سطح معارف جامعه را بالا می‌آورد (محفل انس با قرآن کریم، ۱۳۹۸/۰۲/۱۶).
		تقویت و گسترش برگزاری مجالس دعا، ذکر و مناجات و تبیین معارف اسلامی	امسال ماه رمضان مجالس دعا و ذکر و مناجات وعظ و تبیین معارف اسلامی بسیار گرم بوده است ... این‌ها خیلی باارزش است ... این را ادامه بدهید (در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام (ره)، ۱۳۹۸/۰۳/۱۴).
		تقویت حضور مردم در مکان‌های مذهبی و جلسات معرفت‌افزا	حضور مردم در مساجد، در حسینیه‌ها... اجتماعات مردم، چه برای شنیدن سخنرانی‌های معرفت افزا و ...حقیقتاً نعمت‌های بزرگی است، ذخیره‌های معنوی است (دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۸ /۰۳/۱۵).
		افزایش و گسترش ارتباط با مساجد با اخلاق اسلامی	نگذارید ارتباطاتتان با مسجد ضعیف بشود. بسیج متولّد مساجد است ... البتّه در مسجد، بااخلاق اسلامی رفتار کنید (دیدار بسیجیان، ۱۳۹۸/۰۹/۰۶).
		تقویت بنیه‌ی دینی و انقلابی و تهذیب نفس	من انتظاری که از تشکّل‌ها دارم، این است که بنیه‌ی دینی و انقلابی‌تان را تقویت کنید ... به مسئله خودسازی و تهذیب نفس توجه کنید (دیدار نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۴۰۰/۰۲/۲۱).
	«کلان الگوی ترویج و	گسترش روحیه خدمت‌گزاری و بسیج شوندگی و کمک به	این روحیه بسیج شوندگی برای خدمت و کمک، یک‌چیز فوق‌العاده‌ای است (در جلسه ویژه بررسی اقدامات و امدادرسانی‌ها در استان‌های سیل‌زده، ۱۳۹۸/۰۱/۱۳).

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
	گسترش روحیه همکاری و تعاون در جامعه»	مردم	
		ترویج و گفتمان‌سازی اندیشه، تفکر و حرکت‌های جهادی در جامعه	وقتی کار، شکل عمومی و مردمی پیدا خواهد کرد که این فکر شما، این جهت‌گیری شما تبدیل به یک گفتمان عمومی بشود... سعی کنید ترویج کنید این فکر جهادی را (دیدار گروه‌های جهادی، ۱۳۹۸/۰۵/۱۰).
		ترویج و گسترش شفقت، همدلی بین افراد و آحاد جامعه، مسئولیت‌پذیری، بردباری و صبر	امروز جامعه‌ی ما به شفقت بین افراد و آحاد جامعه احتیاج دارد؛ امروز جامعه ما به همدلی، به مسئولیت‌پذیری، به بردباری، به صبر، این چیزها احتیاج دارد. باید ترویج بشود (دیدار با پرستاران، ۱۳۹۸/۱۰/۱۱).
		به اوج رسانیدن نهضت کمک مؤمنانه و مواسات در جامعه	لازم است که این نهضت کمک مؤمنانه و نهضت مواسات در این ماه رمضان، در بین مردم حقیقتاً اوج بگیرد. این کار را استمرار بدهید (محفل انس با قرآن کریم، ۰۱/۲۵/ ۱۴۰۰).
		گسترش نهضت مواسات و کمک و همیاری با مرکزیت مساجد	نهضتِ احسانِ عمومی، نهضت مواسات ... بایستی ادامه پیدا کند. باید این نهضت مجدداً اوج بگیرد؛ ... به نظر من مرکز هم بایستی مساجد باشد (سخنان تلویزیونی درباره وضعیت بیماری کرونا، ۱۴۰۰/۰۵/۲۰).
		روند ترویج هم‌بستگی اجتماعی و کمک به‌هم به‌عنوان معرفت فاطمی	یک بخش دیگری ... مسئله کمک به دیگران است که من می‌خواهم امروز روی این هم‌بستگی اجتماعی و کمک به دیگران ... تأکید کنم. این معرفت فاطمی است (بیانات در دیدار مداحان، ۱۳۹۸/۱۱/۲۶).
	«کلان الگوی گسترش و تقویت فرهنگ کار محکم و متقن»	گسترش و تقویت فرهنگ کار محکم، بدون سهل‌انگاری و مسئولیت‌پذیری بین کارگر و کارفرما	در نقطه‌ی مقابل هم کارگر است که طبعاً بامهارت بیشتر، با احساس مسئولیت بیشتر ... کار را محکم‌کاری کند و متقن انجام بدهد، درست انجام بدهد، سهل‌انگاری نکند؛ این وظیفه‌ی مشترکی است بین کارگر و کارفرما (هفته کارگر ۱۳۹۹/۰۲/۱۷).
		تقویت و گسترش کار عملی و انجام کار متقن و احساس	باید کارکرد، دنبال کار باید بود ... خدای متعال آن‌کسی را که کار انجام می‌دهد و آن کار را به‌طور محکم و متقن انجام می‌دهد، بااحساس مسئولیت انجام می‌دهد، دوست

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	واحد تحلیل
		مسئولیت	می‌دارد (هفته کارگر ۱۳۹۹/۰۲/۱۷).
		ترویج فرهنگ کار، تولید و تلاش و تبدیل به فهم و ادراک عمومی مردم برای رشد مادی، رشد معنویت و پیشرفت اخلاقی جامعه	یکی از وظایف بزرگ مسئولان همین است که کار بشود یک ارزش، نه‌فقط یک نیاز ... این را بایستی ما به شکل فهم و ادراک عمومی مردم دربیاوریم؛ ... ما دنبال رفاه جامعه، رشد علمی جامعه، رشد مادّی جامعه، رشد فنّاوری جامعه هستیم؛ اما دنبال معنویت جامعه ... و پیشرفت اخلاقی جامعه هم هستیم (دیدار کارگران، ۱۳۹۸/۰۲/۰۴).
		ترویج فرهنگ کار، همکاری و تعاون بین مردم در جامعه	فرهنگ کار جهادی و همکاری و تعاون را مردم بین خودشان ترویج کنند (بیانات در دیدار جمعی از تولیدکنندگان، ۱۳۹۸/۰۸/۲۸).

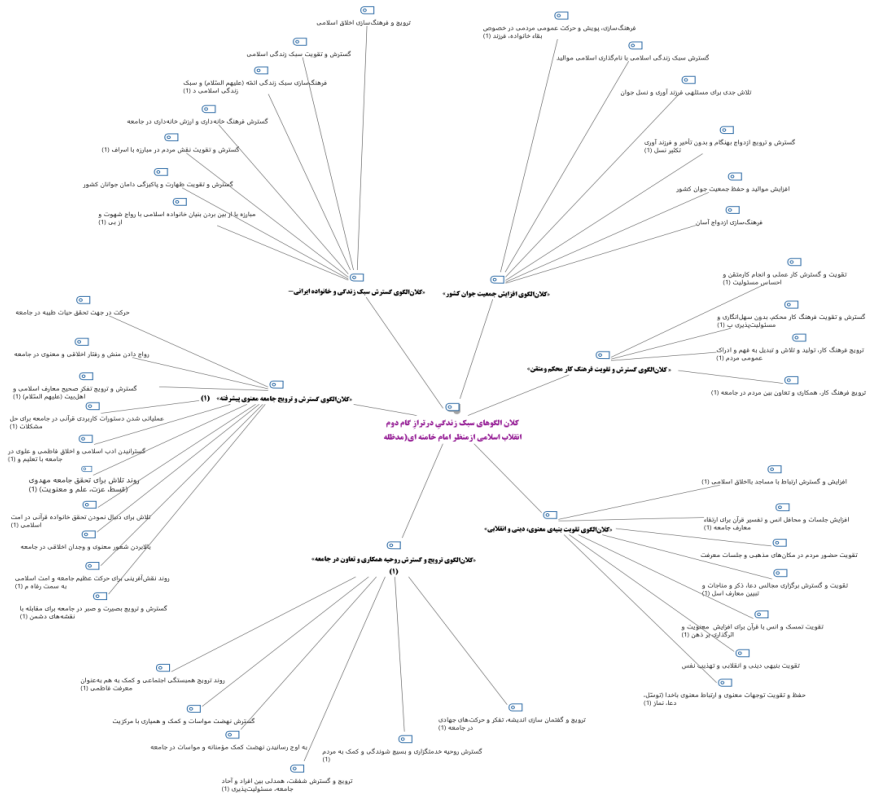
۴. تجزیه‌وتحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

در وهله اول باید توجه داشت که دسته‌بندی رویدادها، برقراری ارتباط میان آن‌ها، همگی متأثر از ذهنیت مشاهده‌گر هستند. ذهنیت مشاهده‌گر از عوامل پیچیده اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، دینی، روانی و ... تأثیر می‌پذیرد. این عوامل به شکل‌گیری پاره‌ای پیش‌فرض‌ها در ذهن فرد منجر می‌شود. اگر این پیش‌فرض‌ها را «چهارچوب شناختی» بنامیم، می‌توان گفت که درک ما از واقعیت، متأثر از چهارچوب شناختی ما است؛ بنابراین شناسایی این چهارچوب شناختی و بدیل‌های ممکن برای آن در شناسایی روند مهم است. همچنین از عوامل دیگری که هم در شناسایی روند مؤثر است، ارزش‌های حاکم بر جامعه، رفتار رهبران اجتماعی و ارزش‌های آن‌ها است. ارزش‌های حاکم بر جامعه عواملی هستند که بر تمام واقعیت‌های اجتماعی ازجمله روندها مؤثرند که بخشی از این ارزش‌ها، ناشی از رهبران اجتماعی است. شخصیت‌های مهم و اثرگذار بر جامعه، با هدایت قصد انسان‌ها، نقش کلیدی در شکل‌گیری روندها ایفا می‌کنند؛ اما عوامل انسانی، تنها عوامل اثرگذار بر آینده روندها نیستند. آینده حاصل دو کلان عامل است. نخست، عواملی که از قصد انسان تأثیر می‌پذیرند. دوم، عواملی

که مستقل از قصد انسان‌ها می‌توانند نحوه تعامل خود با آن‌ها را تغییر دهند؛ بنابراین، شناسایی این عوامل غیرانسانی و راه‌های ممکن برای تعامل با آن‌ها نیز در شناسایی روندها مهم است. پیشران‌ها از دیگر عوامل اثرگذار بر روندها هستند. پیشران‌ها از مهم‌ترین عوامل ظهور رویدادهایی هستند که منجر به تشکیل روند می‌شوند. شناسایی این پیشران‌ها هم در شناخت روند و هم در پیش‌بینی آینده آن مؤثر است.

نظر به هدف مقاله، یکی از راه‌های طراحی و کشف کلان الگوهای سبک زندگی برای تحقق تمدن نوین اسلامی درگام دوم انقلاب اسلامی، مراجعه به آراء، منویات، مطالبات و سخنان ولی و امام جامعه است که بیانیه گام دوم را صادر کرده است. بنابراین برای احصا روندها و کلان الگوهای مورد نیاز درگام دوم انقلاب اسلامی در حوزه سبک زندگی از فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، محققین ۱۷۷ سخنرانی معظم‌له را تا پایان سال ۱۴۰۱ مطالعه و با تحلیل مضمون، بیانات با کلیدواژه‌های «ادامه دهید»، «بایستی و باید»، «دنبال کنید»، «احتیاج داریم» را بررسی و از میان ۴۰ واحد تحلیل (بیانات)، ۴۰ مضمون پایه (روند) و ۶ مضمون سازمان‌دهنده (کلان‌الگو) استخراج گردید و سپس کلان الگوها و روندهای احصایی در نرم‌افزار «مکس کیودا»[1] ۲۰۱۸ وارد و الگوی زیر که در شکل (۱)، نمایش داده شده است به‌دست آمد:

1. MAXQDA

شکل ۱: کلان الگوهای سبک زندگیِ در ترازِ گام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در جامعه اسلامی با توجه به جایگاه والا و ممتاز ولایت و اشرافیت بالای ولی‌فقیه به مسائل خرد و کلان کشور و همچنین برخورداری از بصیرت و حکمت عمیق فقهی، علمی و تقوایی، تدابیر، بیانات و سخنان ایشان، یکی از منابع ناب و بسیار مهم برای یافتن جهت‌گیری انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی ایران است؛ بنابراین کلان الگوهای شناسایی‌شده از تحلیل محتوای بیانات ولی امر مسلمین جهان و نایب بر حق امام عصر(عج) بسیار راهگشا است. بنابراین نتیجه پاسخ به سؤال اصلی تحقیق: کلان الگوهای سبک زندگی درگام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟

براساس نتایج برگرفته‌شده از تحلیل مضمون، کلان الگوها عبارت‌اند از:

- ❖ کلان الگوی افزایش جمعیت جوان کشور؛
- ❖ کلان الگوی گسترش سبک زندگی و خانواده ایرانی–اسلامی؛
- ❖ کلان الگوی گسترش و ترویج جامعه معنوی پیشرفته؛
- ❖ کلان الگوی تقویت بنیهٔ معنوی، دینی و انقلابی؛
- ❖ کلان الگوی ترویج و گسترش روحیه همکاری و تعاون در جامعه؛
- ❖ کلان الگوی گسترش و تقویت فرهنگ کار محکم، متقن.

علاوه بر نتیجه‌گیری فوق معطوف به سؤال و هدف اصلی این تحقیق، در جدول شماره (۲)، روندهای جهانی در حال گسترش، روندهای گام اول و کلان الگوهای احصا شده گام دوم از بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ذکرشده که نشان می‌دهد ایشان، با تیزبینی و نگرش راهبردی، برخی موارد را سال‌ها قبل تأکید کرده‌اند که در صورت عمل به آن‌ها، می‌توان از اثرات سوء روندهای جهانی و تأثیرگذاری آن‌ها بر سبک زندگی و فرهنگ ایرانی کاست. به‌عنوان‌مثال یکی از روندها «روند تحولات ساختاری نهاد خانواده در جهان» بوده و درگام اول در ایران «روند پیر شدن و کاهش جمعیت در کشور» است که امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) (راهبرد) حل این موضوع را بیان داشته‌اند که به‌صورت «کلان الگوی افزایش جمعیت جوان کشور» احصا و مورد تأکید قرارگرفته است. لازم به ذکر است که این مقایسه یعنی ۶ روند جهانی روبه گسترش، روندهای منفی گام اول انقلاب و کلان الگوهای احصائی مورد نیاز برای گام دوم در جدول (۲)، به‌صورت متناظر آورده شده است. درواقع با عمل به ستون سوم از جدول (۲)، می‌توان از اثرات منفی و آسیب‌های ستون اول به سبک زندگی اسلامی کاست و از گسترش بیشتر روندهای منفی هم جلوگیری کرد.

جدول ۲: کلان‌الگوهای مورد نیاز درگام دوم برای مقابله با روندهای منفی درگام اول و روندهای جهانی

ردیف	روندهای جهانی در حال گسترش	روندهای منفی درگام اول انقلاب	کلان الگوی احصایی مورد نیاز برای گام دوم
۱	«روند تحولات ساختاری نهاد خانواده در جهان»	«روند پیر شدن و کاهش جمعیت در کشور»	«کلان الگوی افزایش جمعیت جوان کشور»
۲	«روند فردگرایی در جهان»	«روند رشد کند فرهنگ، اخلاق عمومی و عدم رواج فضایل اخلاقی»	«کلان الگوی ترویج و گسترش روحیه همکاری و تعاون در جامعه»
۳	«روند تکثر و تنوع‌طلبی در جهان»	«روند گرایش مردم به اسراف و مصرف‌زدگی»	«کلان الگوی گسترش سبک زندگی و خانواده ایرانی-اسلامی»
۴	«روند فرهنگ سرمایه‌داری مبتنی بر مصرف‌گرایی و اسراف در جهان»	«روند رشد ترویج فرهنگ اسراف و تجمل‌گرایی»	«کلان الگوی گسترش و ترویج جامعه معنوی پیشرفته»
۵	«روند رشد هویت‌زدایی و تضعیف مبانی و ارزش‌های فرهنگی در جهان»	روند «کُندی رشد حالت متناسب اسلامی برای کار و تلاش در کشور»	«کلان الگوی گسترش و تقویت فرهنگ کار محکم و متقن»
۶	«روند رشد هویت‌زدایی و تضعیف مبانی و ارزش‌های فرهنگی در جهان»	«روند کاهش تقوای جمعی در نهادها و سازمان‌ها»	«کلان الگوی تقویت بنیه معنوی، دینی و انقلابی»

۵-۱. پیشنهادهای پژوهش

❖ پیشنهادهای اجرایی

با توجه به روندهای جهانی در حال گسترش، روندهای منفی گام اول انقلاب و کلان الگوهای احصایی مورد نیاز برای گام دوم از بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) پیشنهاد می‌شود:

- ✓ مطالبات ولایت در قالب کلان الگوها توسط نهادهای علمی، فرهنگی و دینی در بین مردم ترویج و گفتمان شود.

- ✓ نهادی برای ترازیابی کلان الگوهای گام دوم انقلاب اسلامی در ذیل نهادهای فرهنگی و دینی مثل حوزه‌های علمیه کشور و ... تأسیس یا یکی از نهادهای فعلی این مسئولیت را بر عهده بگیرد و در این حوزه به‌موقع هشدار دهی و اطلاع‌رسانی راهبردی ارائه گردد.
- ✓ نهادهای مرجع فرهنگی، سامانه‌هایی را برای دقت در برآورد کلان الگوها، مقایسه و تطبیق آن‌ها و همچنین تخمین آینده‌ی هر کلان الگو، ایجاد و سناریوها و طرح‌های مختلفی را برای اصلاح و هدایت وضعیت سبک زندگی به نهادهای فرهنگی کشور ارائه کنند.
- ✓ رسانه ملی و مسئولان فضای مجازی، در پرتو بیانیه گام دوم و فرمایشات امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) کلان الگوها و روندهایی را با محوریت علماء، اساتید و نخبگان انقلابی به‌طور هنرمندانه و جذاب و فارغ از افراط و تفریط در بین ملت و امت اسلامی تبیین، ترویج، روشنگری و گفتمان‌سازی کنند.

❖ پیشنهادهای پژوهشی

با توجه به محدود بودن این تحقیق پیشنهاد می‌شود:

محققان و پژوهشگران علاقه‌مند در حوزه بیانیه گام دوم، اقدام به احصای کلان الگوهای علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن از توصیه‌های بیانیه گام دوم کرده تا این پژوهش‌ها به‌مثابه چراغ راهی برای سامانه قانون‌گذاری، اجرایی، قضایی و جامعه اسلامی مورد استفاده قرار گیرند.

فهرست منابع

آجیلی، هادی؛ بیکی، مهدی (۱۳۹۲). ***کالبدشکافی سبک زندگی در جامعه سرمایه‌داری***، ویژه‌نامه سبک زندگی، شماره ۱۳.

احمدی، ابوالفضل؛ ذوالفقاری، ابوالفضل (۱۳۹۸). ***سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری***، نشریه مطالعات میان فرهنگی، شماره ۳۹.

آگ برن، ویلیلام فیلدینگ؛ نیم کوف، مایر فرانسیس (۱۳۵۲). ***زمینه جامعه‌شناسی***، تهران، انتشارات امیرکبیر.

امینی، نوروز؛ حلال‌خور، کوثر (۱۳۹۴). ***مؤلفه‌های سبک زندگی دینی از دیدگاه مقام معظم رهبری***، مجله مهندسی فرهنگی، شماره ۸۴.

بیگدلی، عطاءالله (۱۳۹۶). ***تمدن شناسی درآمدی بر ظهور و افول تمدن‌ها وضعیت تمدن انقلاب اسلامی***، دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)، تهران، انتشارات بسیج دانشجویی.

جعفری، محمدتقی (۱۳۷۹). ***فرهنگ پیرو-فرهنگ پیشرو***، مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری.

جوادی آملی، عبدالله (۱۳۷۸). ***شریعت در آیینه معرفت***، قم، انتشارات اسرا.

حسن زاده، حسین (۱۳۹۹). ***نگاهی هستی شناسانه به سبک زندگی اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری***، نشریه مدیریت دانش اسلامی، شماره ۲ .

رفیعی، عطاالله (۱۳۹۱). ***مقایسه سبک زندگی اسلامی و غربی از منظر انسان‌شناسی***، نشریه خراسان، گروه اندیشه، شماره ۲۱.

زروندی، جواد؛ رحمانی زروندی، نفیسه (۱۴۰۱). ***ارائه الگو تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) درباب سبک زندگی اسلامی***، نشریه تحقیقات کاربردی در حوزه قرآن و حدیث، شماره ۵.

سلامی، رضا؛ خانی، مرتضی؛ صفاری دربرزی، علی (۱۳۹۱). ***بررسی تأثیر آینده‌پژوهی در حوزه تحقیقات ناجا***، دو فصلنامه توسعه تکنولوژی صنعتی، شماره ۱۹.

صافی، احمد (۱۳۷۳). ***خانواده متعادل***، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

صبوریان، محسن (۱۳۹۹). ***سبک زندگی در مراحل تکاملی پیش روی انقلاب اسلامی از منظر***

آیت‌الله خامنه‌ای، نشریه نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، شماره ۲.

طباطبائی، محمدحسین (۱۳۶۹). ***قرآن در اسلام***، قم، نشر هجرت.

عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمد سعید؛ فقیهی، ابوالحسن؛ شیخ‌زاده، محمد (۱۳۹۰). ***تحلیل مضمون و شبکه مضامین؛ روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی***، مجله اندیشه مدیریت راهبردی، شماره ۱۰.

عارفی، محمد اکرم (۱۳۷۹). ***جنبش اسلامی پاکستان: بررسی عوامل ناکامی در ایجاد نظام اسلامی***، مؤسسه آموزش عالی باقرالعلوم، قم، بوستان کتاب قم.

عیوضی، محمدرحیم (۱۳۸۶). ***فرهنگ اسلامی: مفاهیم، ویژگی‌ها و اصول زمانه***، شماره ۵۸.

عیوضی، محمدرحیم (۱۳۹۴). ***پدیده‌های نوظهور فرهنگی، اجتماعی و سیاسی و نقش آن‌ها در پیشرفت ایران***، چهارمین کنفرانس الگوی ایرانی اسلامی پیشرفته؛ پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده.

قاسمی شوب، محمد؛ نبوی، ***سید مجید (۱۴۰۱)، بررسی سبک زندگی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر رویکرد، مبنا و نحوه اجرا***، فصلنامه قرآن و علوم اجتماعی، شماره ۱.

مشکانی سبزواری، عباسعلی؛ صولتی، یاسر؛ بیاتی، احمدعلی (۱۳۹۲). ***چیستی و جایگاه سبک زندگی در فرایند تکاملی انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری***، نشریه معرفت، شماره ۱۸۵.

مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۸۹). ***خوف و رجاء***، نشریه معرفت، سال نوزدهم، شماره ۱۰.

مقیسه و همکاران (۱۳۹۹)، ***تصویر کلان‌روندهای نظام جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)***، دانشگاه جامع امام حسین (علیه السّلام)، تهران، مرکز چاپ بلاغ.

مهدوی کنی، محمد سعید (۱۳۹۳). ***دین و سبک زندگی***، انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه‌السّلام).

مهدی زاده، حسین (۱۳۹۰). ***دین و سبک زندگی***، نشریه سوره‌ی اندیشه، شماره ۵۰.

میرشاه ولایتی، فرزانه؛ نظری‌زاده، فرهاد (۱۳۸۹). ***پویش محیطی***، تهران: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری‌های دفاعی.

نجفی رستاقی، حیدر؛ کوچک‌زایی، مصطفی؛ شاه‌آبادی، محمدحسین (۱۴۰۰). ***آینده‌نگری و تبیین***

روندها، شواهد و ملاحظات ملی در خط‌مشی‌گذاری نهاد خانواده در ایران، نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی، شماره اول.

References

Featherstone, Mike (1995). Undoing culture, London: SAGE publications Ltd.
WWW.Khamenei.ir